

UNGA ÖRNAR

RAPPORT

BARNSLIGT ALLVAR

DECEMBER 2020

KOMMUNERS BRISTER I
IMPLEMENTERING AV
BARNKONVENTIONEN SOM LAG

Unga Örnars Riksförbund 2020
Textförfattare: Johanna Svensson
Projektledning: Flaktrim Hani
Grafisk form: Flaktrim Hani

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	4
Barnkonventionen	5
Barnkonventionen och lagen	6
Barnrättsperspektiv och barnets bästa	7
Barnkonsekvensanalys och barnchecklista	8
Syfte	9
Urval	9
Metod	10
Sundbyberg stad	11
Piteå kommun	12
Östersunds kommun	14
Malmö Stad	15
Partille kommun	17
Karlstads kommun	18
Tillvägagångssätt för att inkludera barn	19
Användning av barnchecklista/barnkonsekvensanalys	19
Varför inte inkludera barn i beslut?	20
Beslut som tas i kommuner	20
Enkät svar	21
Analys	26
Förslag på åtgärder	28
Sammanfattning	33
Referenser	34

INLEDNING

Den 1 januari 2020 inkorporerades barnkonventionen i svensk lagstiftning. Det innebär att barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn. Detta resulterar i att konventionen får samma tyngd som andra lagar i Sverige. Barnkonventionen, eller FN:s konvention om barns rättigheter som det också kallas, är bestämmelser om vilka rättigheter barn har. Vi har gjort en granskning av sex kommuner i Sverige för att se hur de arbetar med barnkonventionen, och hur de inkluderar barn och unga i beslut som tas i kommunen. Detta är en liten inblick i hur implementeringen av barnkonventionen gått till i några utvalda kommuner i Sverige. Detta visar inte allt arbete kommunerna gör och speglar inte heller alla svenska kommuner.

BARNKONVENTIONEN

“FN:s konvention om barns rättigheter”, eller Barnkonventionen, är bestämmelser om vilka rättigheter barn har. Barnkonventionen består av 54 artiklar, varav 41 fastslår barns rättigheter. Resterande artiklar handlar om hur länder ska arbeta med barnkonventionen. Enligt konventionen beaktas varje människa under 18 år som barn. De flesta länder i världen har ratificerat barnkonventionen, vilket betyder att de lagligt bundit sig till konventionen. Sverige ratificerade konventionen 1990, och den 1 januari 2020 blev det lag i Sverige.

Alla artiklar i barnkonventionen bygger på varandra och är inte brytbara. När ett land har ratificerat konventionen förbinder de sig att följa samtliga artiklar och kan således inte välja att endast följa vissa. Konventionen bygger på fyra grundläggande artiklar, artikel 2, 3, 6 och 12. Artikel 2 i barnkonventionen berör barns rätt att inte diskrimineras, deras lika värde och deras rättigheter. Artikel 3 handlar om ”barnets bästa”. Barnets bästa är något som ska tas i beaktning i varje enskilt fall, liksom barns åsikter och erfarenheter. Artikel 6 i barnkonventionen lyfter fram att alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Den berör också barnets moraliska, psykiska och sociala utveckling. Den sista grundprincipen, artikel 12, handlar om barnets rätt till att ha en åsikt. Enligt artikeln ska barn få uttrycka sig i alla frågor som rör barn. [1]

BARNKONVENTIONEN OCH LAGEN

Innan konventionen blev lag var den ratificerad i Sverige, vilket betyder att Sverige rättsligt bundit sig till konventionen. Inkorporeringen av konventionen innebär att den får samma tyngd som andra lagar i Sverige men har inte företrädesrätt. Detta betyder att när konventionen kommer i konflikt med andra lagar så kommer de juridiska tolkningsprinciper att användas. EU-rätten och svensk grundlag går före, liksom mer specialiserade lagar (lex specialis). Idag finns det olika fall där barnkonventionen och vår nuvarande lag krockar. I framtiden ska regeringen lägga fram förslag på hur våra nuvarande lagar kan ändras så att de kan stämma överens med barnkonventionen.

Flera steg har redan tagits i svensk lagstiftning för att stärka barns rättigheter. Ett barnperspektiv har förts in i olika lagar för att säkerställa att barns bästa ska vara avgörande, och att barn ska få komma till tals i ärenden som berör dem. Exempel på lagar där barns rättigheter har stärkts är skollagen, socialtjänstlagen, utlänningslagen och patientlagen. Barnombudsmannen menar att det är viktigt att barnrättsperspektivet stärks i domstolsprocesser för att barns bästa ska vara i centrum.

Nu när konventionen är lag, betyder det att barns rättigheter ska beaktas av rättstillämpare och domstolar i Sverige. Kommuner, regioner och statliga myndigheter är skyldiga att följa konventionen.

I ärenden och beslut som rör barn ska deras rättigheter beaktas. Enligt den svenska regeringen är detta ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i den offentliga verksamheten. Barnombudsmannen skriver att bara för att barnkonventionen blir lag betyder inte det att allting blir bra över en natt. Detta är ett steg i rätt riktning för att barns rättigheter ska stärkas.

BARNRÄTTSPERSPEKTIV OCH BARNETS BÄSTA

Barnrättsperspektiv betyder att alla beslut som tas ska utredas så att det som bestäms är det bästa för barn och deras behov. En barnkonsekvensanalys ska göras för att säkerställa att beslut och arbetsprocesser är barnrättsbaserade. Det är viktigt att barnkonventionen tas i beaktning när beslut ska fattas för att säkerställa att barns rättigheter tillgodoses. Barnrättsperspektiv betyder också att vuxna måste se barns situation utifrån barnets verklighet, inte efter sin egen.

Barnets bästa är en princip som står med i barnkonventionens tredje artikel. Artikel 3 syftar till att barnets bästa alltid ska komma främst i alla frågor som rör barn. Barnets bästa ska ses som en grundregel. Barnets bästa ska beaktas och vara vägledande i alla områden, inte bara områden som är särskilt avsedda för barn. Barnets bästa ska beaktas på alla nivåer där beslut fattas.

BARNKONSEKVENSANALYS OCH BARNCHECKLISTA

Barnkonsekvensanalys är en utredning som görs när beslut ska tas för att fastställa att hänsyn har tagits till barn i frågor som berör dem. Syftet med att använda sig av en barnkonsekvensanalys är att fastställa att barns rättigheter har inkluderats inom en verksamhet där beslut omfattar barn. När en barnkonsekvensanalys görs ska lagstiftning, barnkonventionens artiklar, synpunkter och intressekonflikter tas i beaktning.

Något som också kan användas - för att säkerställa att alla beslut som tas har beaktat barn och deras rättigheter - är en barnchecklista, det vill säga en lista med frågor som bör ställas inför varje beslut som fattas. Genom att använda sig av en barnchecklista blir barnrättsperspektivet än mer uppmärksammat. Exempel på frågor som kan finnas med i en sådan lista är enligt Barnombudsmannen:

- Innebär beslutet att barns och ungdomars bästa sätts i främsta rummet?
- Innebär beslutet att barns och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas?
- Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening?
- Innebär beslutet att barns och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter beaktas?

SYFTE

Barnkonventionen blev lag i Sverige den första januari 2020. Rapportens syfte är att granska några utvalda kommuner i deras arbete med implementeringen av konventionen, samt hur de har arbetat för att säkerställa att barns rättigheter tillgodoses.

URVAL

De sex kommuner som valdes ut var Malmö stad, Karlstads kommun, Östersunds kommun, Partille kommun, Piteå kommun och Sundbybergs stad. Kommunerna valdes ut baserat på population, geografisk spridning och kommungrupp.

De kommungrupper som de indelades i var:

- Storstäder och storstadsnära kommuner, där Malmö (folkmängd 2019: 344 166), Partille (folkmängd 2019: 39 289) och Sundbyberg (folkmängd 2019: 52 414) ingår.
- Större städer och kommuner nära större städer, där Karlstad (folkmängd 2019: 93 898) och Östersund (folkmängd 2019: 63 779) ingår.
- Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner där Piteå (folkmängd 2019: 42 281) kommun ingår.

Geografisk tillämpning gjordes utifrån kommunernas spridning från norr till syd, och väst till öst.

METOD

Granskningen gjordes i tre steg. Först genom direkt mejlkontakt med olika nämnder och nämndsekreterare där de fick besvara frågor om barnkonventionen och om barn och ungas inkludering i beslut och beslutsprocessen. I mailet ställdes ett antal frågor som berörde bland annat de beslut som togs i nämnden under 2019 och under januari-september 2020, samt om och hur många barn som fått komma till tals i besluten. Sist tillfrågades de om förvaltningens användning av barnchecklista eller barnkonsekvensanalys i sitt arbete.

Det andra steget i processen fortsatte med genomförandet av intervjuer med personer i kommunerna som arbetar med barnrättsfrågor eller barnkonventionen. Det gjordes för att få en mer ingående syn på hur kommunen som helhet arbetar med barnkonventionen och inkluderandet av barn och unga.

Intervjuerna är ett komplement till enkäten och mailkontakten med nämnderna, och ska bidra till att skapa en bättre helhetsbild av kommunen och deras arbete.

Det sista steget var en enkät som skickades till tjänstepersoner och politiker i de utvalda kommunerna. Av anledning att få en djupare förståelse för kommunernas arbete med barnkonventionen, och inkluderandet av barn och unga. Enkäten utgick från personens egna kunskap om konventionen, men också huruvida de implementerar konventionen i sitt arbete.

SUNDBYBERGS STAD

Sundbybergs stad tog fram en handlingsplan 2019 för hur de ska arbeta med sitt barnrättsarbete. Handlingsplanen konkretiserar hur det strategiska och långsiktiga arbetet med barnkonventionen i Sundbyberg ska genomföras under 2019–2023. Inom staden har det även upprättats ett barnrättsnätverk. Det är ett förvaltningsövergripande nätverk som arbetar med barnrättsperspektivet såväl som barnets perspektiv. Deras mål och syfte är att implementera barnkonventionen både i praktiken och på en strategisk nivå för att kunna få en bra grund att stå på. De vill ha barnkonventionen i ryggmärgen så den alltid finns där när beslut ska tas.

Några av fokusområdena i Sundbyberg är att barnrättsperspektivet ska genomsyra de styrande dokumenten, samt att förtroendevalda ska ha grundläggande kunskaper om barnkonventionen och hur den ska tillämpas. De har även ett fokusområde som bygger på barn och ungas delaktighet. Barnkonventionen är ett prioriterat område inom Sundbyberg, men i dagsläget saknas forum för hur barn och unga ska komma till tals i frågor som rör dem, samt systematisk användning av barnkonsekvensanalyser. Via mailkontakt med tre förvaltningar har det framkommit att dessa inte använder sig av metoder för att inkludera barn inför beslut.

“Vi arbetar just nu med att föra in barnkonsekvensanalys i våra ärendemallar. Ingen mall är framtagen för detta än.”

PITEÅ KOMMUN

Piteå kommun inkluderar barn i beslut genom enkätundersökningar och besök i skolor men det framgår inte i vilken utsträckning. De utvecklar dessutom metoder för att främja barns inflytande.

I Piteå kommun har de använt sig av medborgardialog och undersökningar där studenter och barn får tycka till. Svaren används sedan som underlag när beslut tas i kommunen. Kommunen har en samordnare vars ansvar är att arbeta förvaltningsövergripande med barnrättsfrågor och att samordna arbetet.

Vid enkätsvar från sex politiker och en tjänsteman i kommunen framkommer det att det inte har avsatts några ekonomiska resurser för implementeringen av barnkonventionen. Däremot har kommunen och förvaltningar avsatt personella resurser och utbildat personal och förtroendevalda i barnkonventionen. Ändringar i styrdokumentet är en pågående process inom kommunstyrelsen och inom förvaltningar. I dagsläget har inga större förändringar skett, utifrån vad som kan tydas från svaren.

Samhällsbyggnad & miljö och tillsynsförvaltningen är en av de förvaltningar som ger en utförlig bild av deras arbete med barnrättsperspektivet. De använder sig av olika metoder för att säkerställa att barn får komma till tals i frågor som berör dem, samt metoder för att ha barnets bästa i åtanke. I deras checklistor, konsekvensanalyser och plan för hållbarhet ingår även barnperspektivet. Boverkets checklista "Gör plats för barn" används - dock inte systematiskt.

“När det gäller större beslut och långsiktiga planer i den fysiska miljön och miljöer i barns direkta närhet, såsom skolor, så har barndialoger förts.”

Vid en intervju berättar en tjänsteperson att de alltid har arbetat med barnkonventionen, men sedan den blev lag har arbetet varit mer medvetet. Hen lyfter fram samhällsbyggnadsnämnden, en nämnd som har utvecklats mycket avseende barnkonventionen. De har arbetat mycket mer aktivt med konventionen än vad de gjort tidigare. Däremot framkommer det att andra förvaltningar inte arbetat lika aktivt, eller använt sig av metoder för att säkerställa barnets bästa, eller att barn inkluderats vid beslut.

ÖSTERSUNDS KOMMUN

I Östersunds kommun har de börjat implementera barnkonventionen. De arbetar också för att skapa en bra grund för att på lång sikt ha ett bra arbete med konventionen som passar barn, unga och vuxna. I Östersund arbetar de för att skapa metoder och strategier tillsammans med unga för att nå dem på bästa sätt. De ser även över hela sin mål- och styrkedja för att öka medborgarnas inflytande i kommunen.

Det var en låg svarsfrekvens från förvaltningarna i Östersund från mailkontakten, och de svar som inkom var inte utförliga. De tre förvaltningar som inkom med svar har angett att de inte använder sig av någon metod för att säkerställa att barnets bästa finns i åtanke vid beslut. Via enkäten lyfte tre politiker fram att det inom deras förvaltningar inte har avsatts några personella eller ekonomiska resurser. Det har heller inte skett någon förändring i styrdokumentet än.

Störst insyn i Östersunds arbete kom från en intervju som gav en bra inblick i det arbete kommunen gör för att implementera barnkonventionen. Den intervjuade berättade att kommunen har ett pågående arbete för att hitta rätt kanaler för att nå unga på bästa sätt. De försöker anpassa sig till de plattformar som används av ungdomar för att nå ut. Kommunen har även kontroller för att se till att lagar följs. Eftersom barnkonventionen är en lag kontrolleras det att alla förvaltningarna följer barnkonventionen. Kontrollfrågor, för att se till att lagen följs, kan hjälpa de anställda i arbetet, där processer ännu inte är på plats."

MALMÖ STAD

Malmö stad arbetar effektivt med barnrättsfrågor och implementeringen av barnkonventionen i olika förvaltningar. Redan 2017 började kommunen skapa en utvecklingsplan för att gradvis implementera barnkonventionen. Utvecklingsplanen gäller för perioden 2017-2020 och beskriver ett utvecklingsarbete som ska bidra till en gradvis integrering av barnets rättigheter i ordinarie styr-, lednings- och uppföljningssystem.

Några av de punkter som Malmö stad fokuserade på under implementeringsperioden var kunskap och statistik om barns livsvillkor, kunskaps- och kompetenshöjande insatser om barnkonventionen, utveckling av verksamhetsnära metoder och arbetssätt, kommunikation och spridning. Arbetet ska följas upp och utvärderas för att bidra till lärande och vidareutveckling.

Flera nämnder/förvaltningar uppger att de i dagsläget inte använder sig av barnkonsekvensanalys eller barnchecklista men att ett utvecklingsarbete pågår. De svarande uppger att de vid vissa ärenden har försökt att lyfta fram ett barnrättsperspektiv men att det saknas systematiska och strukturerade arbetssätt i många förvaltningar/nämnder.

“Vi använder oss i dagsläget inte av barnkonsekvensanalys eller barnchecklista. Man har försökt lyfta in barnperspektiv i vissa ärenden, men inte gjort detta på ett systematiskt sätt. Däremot har ett arbete påbörjats kring detta genom ett projekt.”

Det har ännu inte utvecklats några systematiska metoder för att säkerställa att barnets bästa beaktas och än färre uppger att barn inkluderas i besluten. Som tidigare nämnts är detta ett utvecklingsarbete som fortfarande pågår. Däremot finns det olika forum för barn och unga att komma till tals på i Malmö stad på verksamhetsnivå. Till exempel finns det Allaktivitetshus, där barn och unga kan påverka aktiviteter i verksamheten. Biblioteken i Malmö har ett flertal råd, där barn kontinuerligt får göra sina röster hörda och kan påverka verksamheten på olika sätt.

“Om du med inkluderade menar att barn ska ha blivit tillfrågade vad de tycker så har de inte fått det. Ett utvecklingsarbete pågår på förvaltningen för att försöka få in barnens röster och åsikter, framförallt pågår ett arbete för att få in barns åsikter i detaljplaneärenden och samrådsärenden.”

Ett exempel inom Malmö stad, för att hitta systematiska arbetssätt för att inkludera barn och unga, är Kulturförvaltningen. De tar fram kartläggningar, analyser och underlag för att på bästa sätt inkludera barn och unga. Drygt hälften av de tillfrågade från sex förvaltningar i kommunen uppger att det inte har avsatts några ekonomiska resurser för att arbeta med implementeringen av barnkonventionen. Arbetet med att implementera barnkonventionen i styrdokument har i de flesta förvaltningar påbörjats eller redan skett.

PARTILLE KOMMUN

Partille kommun var den kommun som inkom med minst antal svar. Det var också den enda kommun som det inte genomfördes någon intervju med. Den information vi fick från kommunen var att de påbörjat ett arbete för att säkerställa barnrättsperspektivet i sina styrdokument och beslutsunderlag. Det har de gjort genom att bestämma att barnkonsekvensanalyser ska genomföras i de beslut som rör barn, men att det i dagsläget inte finns något systematiskt sätt att genomföra detta på. Kommunstyrelseförvaltningen uppger i enkäten att det i deras förvaltning inte har avsatts några ekonomiska eller personella resurser för att implementera barnkonventionen.

Den metod som de använder för att stärka barn och ungas inflytande är bland annat genom enkätverktyget LUPP (Lokal uppföljning av ungdomspolitiken). De arbetar med metodstöd för barnrättsfrågor i sina beslutsunderlag.

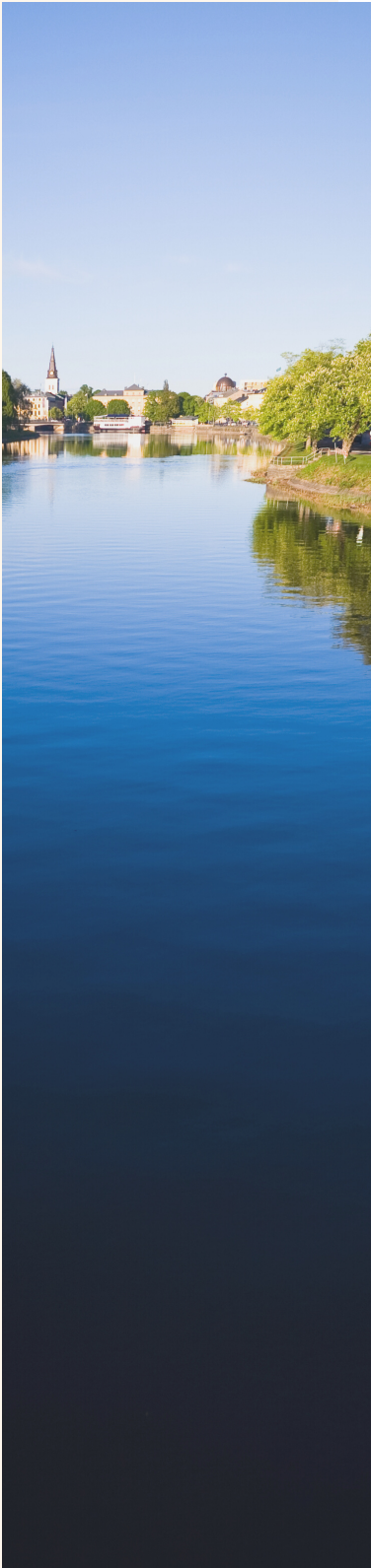
KARLSTADS KOMMUN

Karlstads kommun arbetar just nu med att implementera barnkonventionen i sitt arbete. De har under året utbildat chefer och handläggare i barnkonventionen, som en del av de kommunövergripande insatser som genomförts efter att konventionen trädde i kraft som svensk lag.

I Karlstads kommun finns det barnkonsekvensanalyser som förvaltningar kan använda sig av som verktyg om det behövs. Det är inget som förvaltningarna måste använda men det finns tillgängligt för alla att ta del av. Vid mailkontakt med fyra förvaltningar inom kommunen framkommer det att ingen aktivt använde sig av någon systematisk metod för att säkerställa barnets bästa.

Det som framkommer i kontakten med kommunen är att det inte har avsatts några ekonomiska resurser specifikt för att implementera barnkonventionen. Det tillsattes en tillfällig personell resurs, med uppdrag att implementera konventionen, som inte finns kvar vid granskningen. Befintlig personal har istället fått ytterligare arbetsuppgifter för att driva det pågående arbetet med att se över olika utredningsmallar som finns i kommunen. De ska se till att barnkonventionen framhävs i dessa mallar, och om den inte gör det så ska det läggas till.

Bland det som lyfts fram i arbetet är vikten av att barnets bästa ska beaktas i beslut, och att det tydligt ska beskrivas hur barnets bästa har beaktats.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖR ATT INKLUDERA BARN

Vissa kommuner vi varit i kontakt med har inkluderat barn i sitt arbete. För att inkludera barn och unga i beslut har kommunerna gått tillväga på olika sätt. Samhällsbyggnad & miljö och tillsynsnämnden i Piteå berättar att de har inkluderat barn i frågor som rör ombyggnationer av skolor och vägar, liksom grön- och fritidsområden. De har låtit barn komma till tals genom att ha en dialog med barnen. En annan nämnd, som också hade en dialog med unga, var miljönämnden i Malmö som hade en workshop med unga som hette "Grönt elevråd".

I många fall där nämnder berättar att de tagit del av ungas åsikter beskriver de inte på vilket sätt detta har gjorts, i vilken utsträckning de har använt dessa åsikter eller hur många ungas åsikt de har tagit del av.

ANVÄNDNING AV BARNCHECKLISTA/BARNKONSEKVENSAANALYS?

På frågan om de olika nämnderna använder sig av barnkonsekvensanalys/barnchecklista har majoriteten av nämnderna svarat nej.

Det är inte många av nämnderna som använder sig av en checklista eller en konsekvensanalys. Vissa nämnder i de olika kommunerna svarar att de har använt andra metoder för att säkerställa att de tar hänsyn till barn.

Vissa nämnder har använt sig av dessa metoder. I Malmö stads kulturförvaltning använder sig nämnden av en barnkonsekvensanalys för att utreda en fråga. Kulturförvaltningen samlar då in barns åsikter under en längre tid, tillsammans med tre skolförvaltningar. De samlar in barns åsikter under våren, sommaren och under hösten. Detta sker genom samtal, intervjuer och observationer. I Piteå har Samhällsbyggnad & miljö och tillsynsnämnden en checklista för hållbarhetsbedömningar, som de använder i olika byggprojekt, och där inkluderas barn och ungas perspektiv.

Vissa nämnder skriver att de är i en utvecklingsfas och beskriver att de just nu håller på att ta fram styrdokument för att stärka barnrättsperspektivet. Några av dem arbetar också med att ta fram en checklista som ska användas i beslutsprocessen, men att mallen ännu inte är färdig.

VARFÖR INTE INKLUDERA BARN I BESLUT?

En del nämnder har svarat nej på frågan om de inkluderar barn i sina beslut eller om barn och unga har fått komma till tals. De svarar att de inte inkluderat barn och unga, men att de försöker lyfta barnrättsperspektivet när de tar beslut.

En nämnd hade tidsbrist som anledning för att inte inkludera barns åsikter, annars har de oftast inte listat en specifik anledning till att de inte inkluderar barn och ungas åsikter i sitt arbete.

En del av de kommuner som skriver att de har tagit del av barns åsikter har inte utvecklat på vilket sätt det har skett. Det framgår heller inte i vilken utsträckning de använt de åsikter som samlats in, om de har samlats in som grund till ett specifikt beslut eller använts som underlag till flera beslut.

BESLUT SOM TAS I KOMMUNER

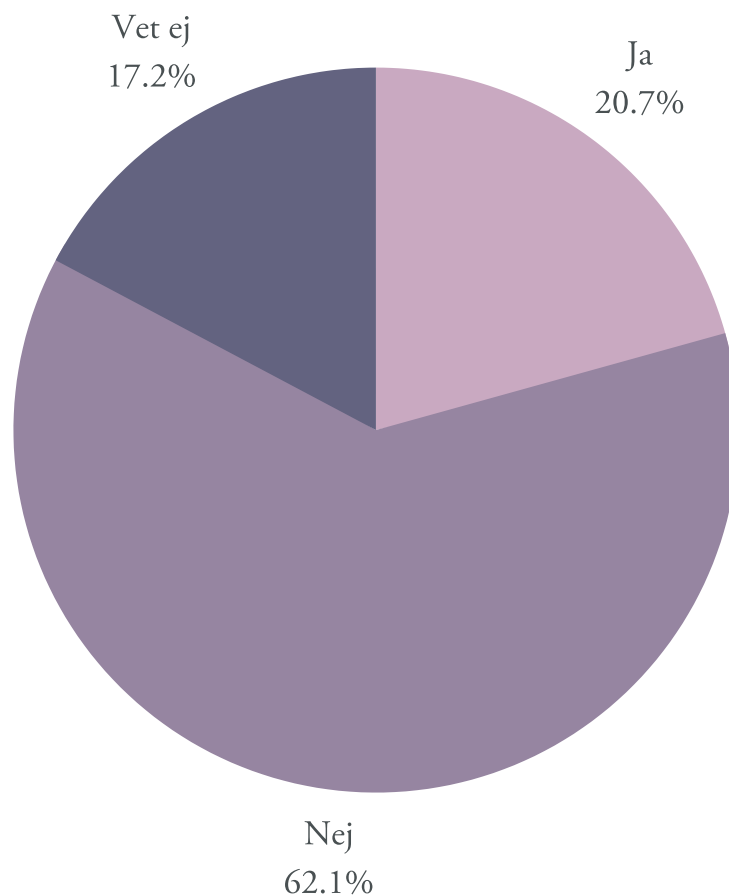
I vår undersökning frågade vi hur många beslut en nämnd tog under 2019 och från januari-september 2020. Därefter frågade vi i hur många av dessa beslut som barn hade fått komma till tals i. Antalet beslut i de olika nämnderna varierade kraftigt, beroende på storlek på kommun och nämnd.

Vissa nämnder hade tagit under 100 beslut under ett år medan andra nämnder tagit över 300.

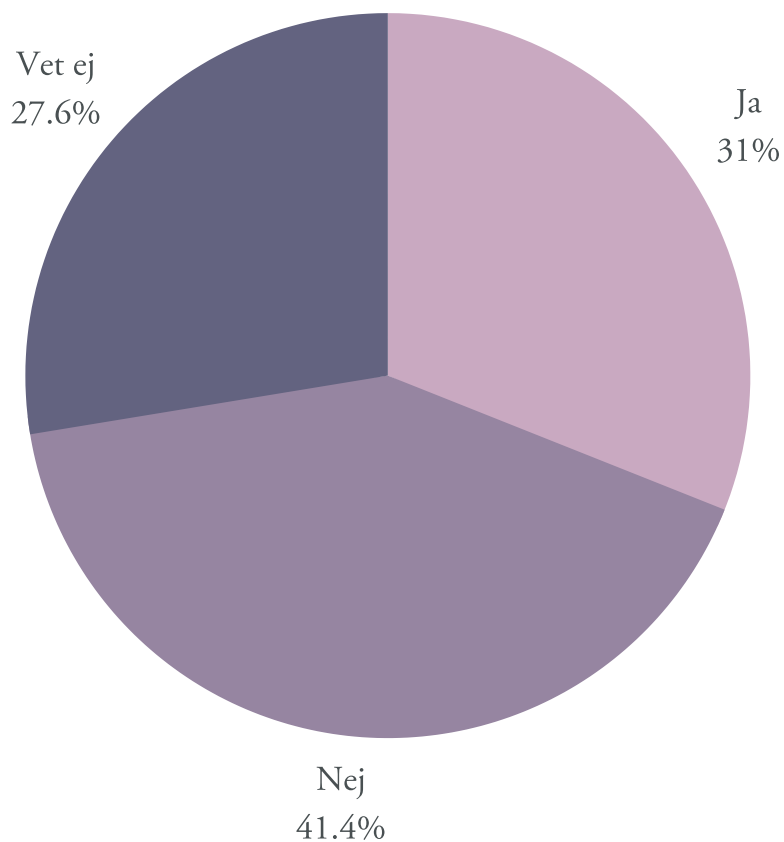
På frågan om barn fått komma till tals var det vissa kommuner som skrev att de låtit barn och unga föra fram sin talan och vara med och påverka. Vissa nämnder skrev att de arbetade med att säkerställa barns rättigheter och att de arbetade utifrån ett barnrättsperspektiv. En nämnd skrev att de hade inkluderat barns åsikter i vissa frågor. Vi frågade hur många av besluten som togs i nämnden som barn fått komma till tals i. Den frågan besvarades sällan, och när den väl besvarades var svaret ofta noll. Nämnderna svarade på frågan om barn fått komma till tals men kunde inte svara på hur ofta de fått komma till tals. Ingen nämnd har svarat att barn fått komma till tals i alla beslut som tagits.

ENKÄTSVAR

Vid enkätundersökningen tillfrågades de svarande om det avsatts mer ekonomiska eller personella resurser i förvaltningen för att arbeta med barnkonventionen inför eller efter den blev lag. En majoritet av de tillfrågade svarade "Nej" eller "Vet ej". I denna fråga skiljer det sig åt i olika kommuner och även inom olika förvaltningar.

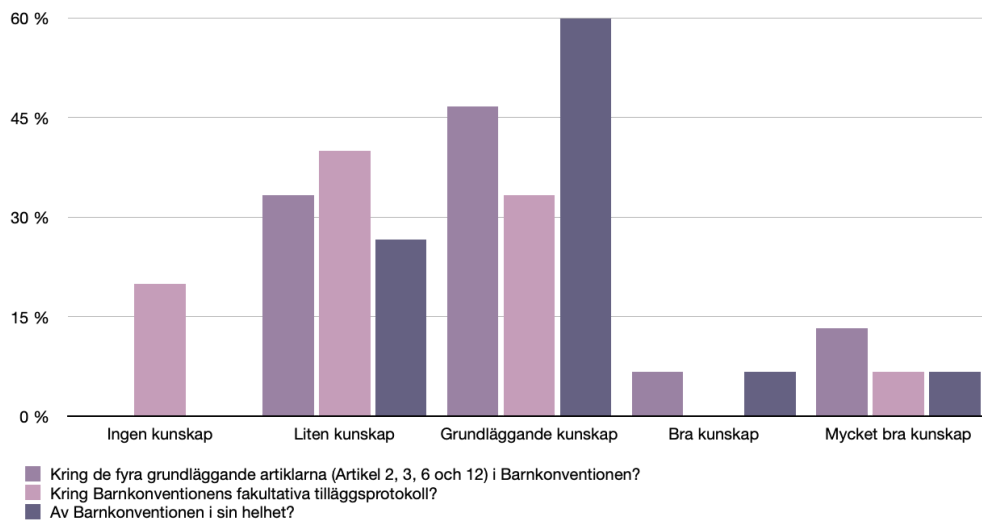
Diagrammet visar huruvida det avsatts mer ekonomiska resurser för att arbeta med Barnkonventionen, inför eller efter att den blev lag i Sverige.

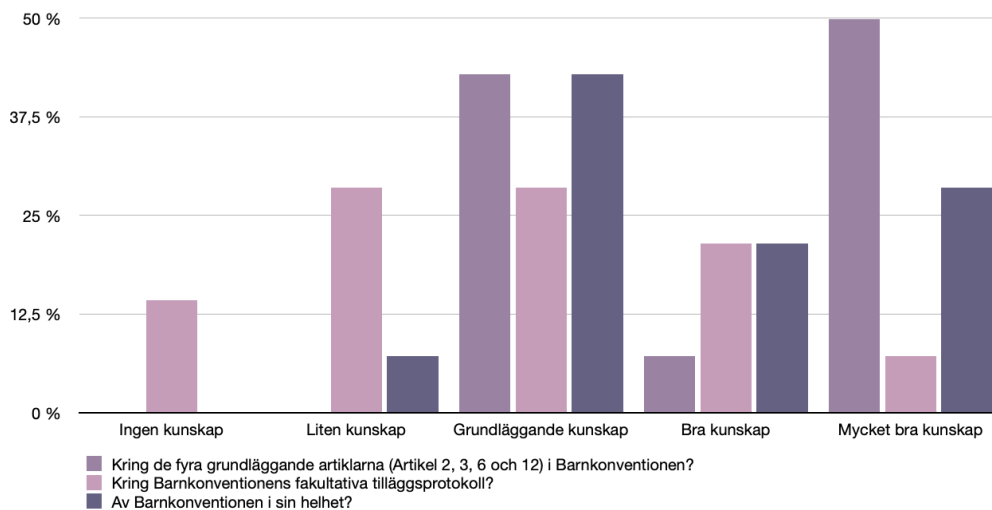
Diagrammet visar huruvida det avsatts mer personella resurser för att arbeta med barnkonventionen, inför eller efter att den blev lag i Sverige.

Enkätundersökningen visar även att kunskapen om barnkonventionen varierar kraftigt mellan politiker och tjänstemän. Ca 50% av tjänstemännen och ca 25% av politikerna har bra/mycket bra kunskap av barnkonventionen i sin helhet.

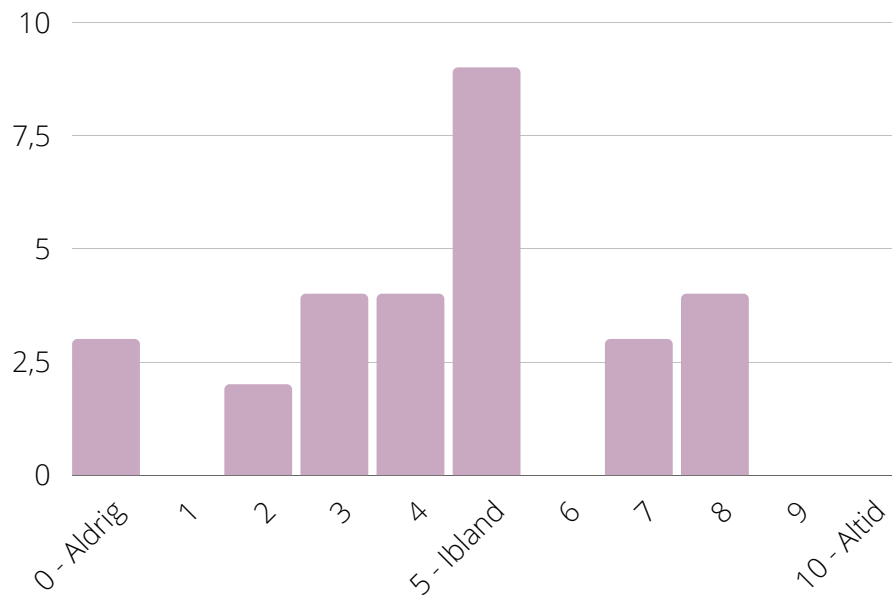
Det som skiljer dessa grupper åt är att ca 92% av tjänstemännen och ca 33% av politikerna har haft möjlighet att genomgå en utbildning i barnkonventionen i förberedande syfte.

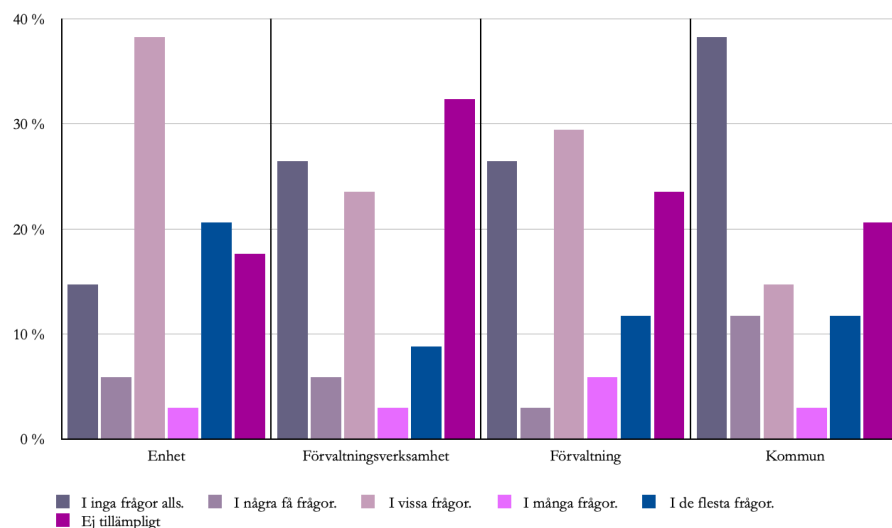
Tabellen visar politikernas uppskattade kunskap i följande ämnen; Barnkonventionens fyra grundläggande artiklar, de fakultativa protokollen och barnkonventionen i sin helhet.

Tabellen visar tjänstemännens uppskattade kunskap i följande ämnen; Barnkonventionens fyra grundläggande artiklar, de fakultativa protokollen och barnkonventionen i sin helhet.

Tabellen visar hur ofta politiker och tjänstemän inkluderar barn och unga i frågor som de jobbar med. Skalan går från 0 till 10 där 0 är aldrig, 5 är ibland och 10 är alltid.

Tabellen visar i vilken utsträckning de svarande hade befogenhet att ta beslut i olika frågor. (Förvaltningsverksamhet; ex. bibliotek, livsmedelshantering...)

Vid en öppen fråga i enkäten tillfrågades de svarande om det har skett förändringar i respektive förvaltnings styrdokument inför/efter att barnkonventionen blev lag. En tredjedel av svaren var endast "Nej", några uppger att det pågår ett arbete med att se över styrdokumentet och ett fåtal förvaltningar svarade att det har skett förändring i styrdokumentet.

“Vi håller centralt på att se över aktuella styrdokument för att bättre kunna stödja och skapa effekter i det rättighetsbaserade arbetet med bland annat barnets rättigheter/barnkonventionen.”

“Nej, men pågår arbete kring hur barn som anhöriga kan synliggöras mer och vilket stöd som kan behövas.”

ANALYS

Övergripande sammanfattning utifrån svaren som har inhämtats från kommuner, förvaltningar, politiker och tjänstemän är att barnkonventionen än inte har implementerats fullt ut. Kommunerna är även i processen av att ta fram metoder för att uppfylla kravet utifrån artikel 3 och 12 i barnkonventionen, det vill säga att barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn och att alla barn har rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör barn. En tredjedel uppger att det inte skett en förändring i styrdokumentet. De saknar systematisk användning av metoder för att säkerställa att barnets bästa finns i åtanke och att det beaktas i beslut som tas. Även om metoder har tagits fram (ex. barnkonsekvensanalyser eller barnchecklista) i de flesta förvaltningar tyder utsträckningen av deras användning på att det tolkas mer som rekommendationer än krav.

Flera förvaltningar uppger att de saknar systematiska tillvägagångssätt som möjliggör att de kan inkludera barn i beslutsprocesser/beslut. De förvaltningar som inkluderat barn anger inte i hur många beslut eller i vilken utsträckning. Många förvaltningar svarar att de tagit fram underlag med barn och ungas åsikter, och att de använder det vid beslutsprocesser.

Det finns också många nämnder och förvaltningar som svarar nej på frågan om barn och unga har inkluderats.

Det som kan uttolkas från enkäten är att kunskapen om barnkonventionen varierar kraftigt mellan politiker och tjänstemän där de sistnämnda anser sig ha bredare kunskap om barnkonventionen i sin helhet. Endast ca 13% av politikerna och ca 50% av tjänstemännen anger att de har bra/mycket bra kunskap om konventionen i sin helhet.

Kunskapsluckorna kan bero på att tjänstemännen i mycket större utsträckning än politikerna har fått genomgå en utbildning i barnkonventionen.

Kommunerna har i låg utsträckning tillsatt ekonomiska och personella resurser för att implementera barnkonventionen. Över 60 % av de svarande angav att det inte avsatt några ekonomiska resurser i sin kommun. Fler (ca 31%) angav att de avsatt mer personella resurser. Utifrån vissa intervjuer framgick det att befintlig personal fått ytterligare arbetsuppgifter när barnkonventionen blev lag, istället för att tillsätta nya tjänster.

Det råder inga tvivel om att kommunerna tar barnkonventionen på allvar, och att de genomför åtgärder för att implementera den i deras arbete. Alla kommuner arbetar med konventionen på ett eller annat sätt, men det är samtidigt intressant att ingen kommun är färdig med implementeringen, 11 månader efter att konventionen blev lag i Sverige. De bygger dock en grund för att konventionen långsiktigt ska fungera i deras kommuner.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRD

Implementera barnkonventionen i styrdokumenten inom förvaltningar och kommun

Kommuner och förvaltningar bör arbeta mer enhetligt och strukturerat för att implementera barnkonventionen. Genom att låta konventionen genomsyra styrdokument kan man säkerställa att barn prioriteras inom verksamheten.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRD

Införa systematiska metoder för att säkerställa att barnets bästa beaktas vid beslut

Enligt svensk lag ska barnets bästa beaktas i alla beslut som rör barn (artikel 3 i barnkonventionen). För att barnets bästa ska beaktas kan det inte - och ska det inte - vara en rekommendation, utan krav vid beslutsprocesser och beslut. Det måste finnas ett systematiskt arbetssätt för att säkerställa att barnets bästa alltid beaktas vid alla beslut på alla nivåer.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRD

Införa systematiska metoder för att inkludera barn i beslutsprocesser och beslut

Kommuner bör införa lättillgängliga forum och metoder för att inkludera barn i de beslut som tas. Barn ska vara informerade om sina rättigheter och vilka möjligheter det finns att påverka. Deras åsikter ska ha reellt inflytande vid beslut på alla nivåer.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRD

Skapa plattform för barn dit de kan vända sig för att driva sina frågor

För att barn ska kunna lyfta sina egna frågor och förslag behöver det inom kommunen finnas forum dit barn kan vända sig. Viktigt är att beslutsfattare ser barn som rättighetsbärare och ger dem möjlighet till inflytande och delaktighet. Barn bör få möjlighet att vara delaktiga i hela processen från idé till beslut.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRD

Vidta åtgärder nu!

Kommunerna har redan haft lång tid på sig att implementera barnkonventionen i styrdokument och verksamhet men det går för långsamt. Det är viktigt att kommuner vidtar åtgärder för att säkerställa att barn får sina rättigheter tillgodosedda.

SAMMANFATTNING

Det råder inga tvivel om att kommunerna jobbar med att implementera barnkonventionen i sitt arbete, men det finns en del brister. Konventionen blev svensk lag 1 januari 2020 men ingen av de kommuner som undersökts är färdig med implementeringen av konventionen i sin verksamhet. De flesta kommuner uppger att de jobbar med att bygga en grund för barnkonventionen för att den ska fungera långsiktigt. Det har inte avsatts några större personella eller ekonomiska resurser för att implementera konventionen i de olika kommunerna. Det finns kunskapslucka om konventionen, speciellt bland politiker. Tjänstemän har större kunskap om konventionen i sin helhet.

Barn har inte fått komma till tals i alla frågor som rör barn och de har inte heller i någon större utsträckning fått vara delaktiga i beslut som rör dem. Det krävs fortsatt arbete i kommunerna för att barnkonventionen ska implementeras fullt ut. Då konventionen är svensk lag ska hänsyn tas till barn och deras åsikter för att kunna säkerställa att deras rättigheter tillgodoses.

REFERENSER

Barnombudsmannen (2020). "Barnkonventionen." Hämtad 2020-10-07 från <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/>

Barnombudsmannen (2019). "Frågor och svar inför att barnkonventionen blir svensk lag." Hämtad 2020-11-02 från <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/barn/fragor-och-svar-infor-att-barnkonventionen-blir-svensk-lag/>

Barnombudsmannen (2020). "Dom tror att dom vet bättre." Stockholm: Barnombudsmannen.

Regeringen (2020). "Barnkonventionen som svensk lag." <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/barnkonventionen-som-svensk-lag/> (2020-10-08)

Sveriges kommuner och regioner. "Barnrättsperspektiv – vad innebär det?" Stockholm (2018). <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/5469.pdf?issuusl=ignore> (2020-11-26)

Hammarberg, T. (1997). "Barnkonventionens bärande idé: I barnets intresse." I: Barnets bästa – en antologi.

Sveriges kommuner och regioner 2020. "Barnkonsekvensanalys." Hämtad 2020-10-07 från <https://skr.se/demokratiledningstyrning/manskligarattigheterjamstalldhet/barnetsrattigheter/barnkonsekvensanalys.878.html>

Barnombudsmannen 2020. "Barnchecklista." Hämtad 2020-10-08 från <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/pejling-dialog/det-har-kan-du-gora/barnkonsekvensprovningar/barnchecklist>

